

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
Facultatea de Istorie și Filosofie

Școala doctorală „Relații internaționale și studii de securitate”

**Europeanizare, integrare europeană și politică de mediu:
Cazul Marii Britanii până la Brexit**

Rezumat - Teză de doctorat

Conducător de doctorat,
Prof. Dr. Michael Shafir

Autor,
Anca Livia Mogoșan

Cluj-Napoca
2019

CUPRINS

INTRODUCERE	7
ARGUMENT ȘI MOTIVAȚIE.....	7
DEFINIREA CONCEPTULUI DE EUROOPENIZARE.....	12
MODEL DE CERCETARE, ÎNTREBĂRI ȘI IPOTEZE.....	13
DELIMITĂRILE OBIECTIVULUI DE CERCETARE.....	20
SCHIȚA DE CERCETARE / CUPRINS.....	21
CAP.1 EUROOPENIZAREA POLITICII DE MEDIU BRITANICE	24
1.1 Probleme și dezbateri privind europenizarea politicii de mediu britanice	25
1.2 Întrebări și ipoteze	29
1.3 Contribuții și lacune	31
CAP.2 ANALIZA TEORETICĂ A PROCESULUI DE EUROOPENIZARE	37
2.1 Definierea conceptului de europenizare	37
2.2 Europenizarea în cadrul teoriei politice și al studiilor europene: diferite semnificații	45
2.3 Trei stadii / generații de cercetare ale europenizării	50
2.4 Principalele tipuri de europenizare: dileme și perspective	53
2.5 Dezbateri teoretice cu privire la relația dintre europenizare și teoriile generale ale integrării europene	61
2.5.1 Interguvernamentalismul liberal.....	62
2.5.2 Neofuncționalismul.....	65
2.5.3 Guvernanța multi-nivel.....	67
2.5.4 Neo-Instituționalismul – Instituționalismul istoric/ Instituționalismul Raționalist/ Instituționalismul Sociologic.....	69
2.6 Mecanismele procesului de europenizare	73
2.6.1 Integrare Pozitivă.....	74
2.6.2 Integrare Negativă.....	76
2.6.3 „Coordonare facilitată”.....	78
2.7 Europenizare vs. Integrare Europeană	80

2.8 Europeanizarea, un concept contestat și cu multiple fațete sau un concept extrem de versatile și util.....	83
CAP. 3 METODOLOGIA DE CERCETARE.....	86
3.1 Filosofia de cercetare.....	86
3.2 Strategia de cercetare.....	89
3.3 Metoda de Cercetare, Întrebări și Ipoteze.....	92
CAP. 4 EUROPEANIZAREA POLITICILOR BRITANICE: ÎNAINTE ȘI DUPĂ BREXIT.....	98
4.1 Relația dintre Marea Britanie și UE: factorii care au dus la Brexit.....	98
4.2 Politica de Mediu a Uniunii Europene.....	103
4.2.1 Evoluția Politicii de Mediu a UE: etapele formării.....	104
4.2.2 Environment Action Programmes.....	109
4.2.3 Procesul de Formulare, adoptare și implementare.....	113
4.2.4 REFIT.....	116
4.2.5 Environment Implementation Review.....	118
4.3 Europeanizarea Politicii de Mediu Britanice.....	119
4.3.1 Trei faze ale europeanizării politicii de mediu britanice.....	119
4.3.1.1 Prima etapă a europeanizării politicii de mediu britanice (1973-1983)....	125
4.3.1.2 Cea de a doua etapă a europeanizării politicii de mediu britanice (1983-1992).....	126
4.3.1.3 Cea de a treia etapă a europeanizării politicii de mediu britanice (1992-Prezent).....	127
4.3.2 <i>Review of the Balance of Competences</i>	129
4.3.3 <i>TOP-DOWN Europeanization</i>	139
4.3.3.1 Directiva Europeană privind Apa Potabilă și cea pentru Scăldat.....	145
4.3.3.2 Directiva privind Păsările și Habitatele.....	154
4.3.4 <i>DOWN-TOP Europeanization</i>	163
4.3.4.1 The Integrated Pollution Prevention and Control Directive.....	164
4.4 Modele Post-Brexit.....	170
4.4.1 Modelul norvegian.....	173

4.4.2 Modelul Elvețian.....	176
4.4.3 Modelul Turciei.....	178
4.4.4 Modelul Canadei.....	179
4.4.5 Planned No Deal Option.....	181
4.4.6 The Chaotic No Deal Option.....	182
CONCLUZII.....	184
BIBLIOGRAFIE.....	192
LUCRĂRI EDITATE.....	192
CAPITOLE ÎN VOLUME.....	197
PERIODICE.....	203
SURSE ELECTRONICE.....	206
RAPOARTE/ LEGISLAȚIE EUROPEANĂ.....	210

Cuvinte cheie: europenizare, integrare europeană, grad de (in)compatibilitate, politică de mediu, directive europene, Brexit.

REZUMAT

Europenizarea a devenit una dintre temele principale ale Studiilor Europene în ultimii ani, și, în vreme ce semnificația acestui concept rămâne contestată, există un consens quasi-universal cu privire la distincția dintre integrarea europeană, ca proces de elaborare a politicii la nivelul Uniunii Europene și europenizare, ca reprezentând efectele UE la nivelul statelor membre, statelor aflate în curs de aderare dar și la nivelul statelor cu care UE se află în parteneriat.¹

Această teză de doctorat își propune să analizeze complexitatea procesului de europenizare, prin prezentarea celor mai renumite abordări din literatura de specialitate, prin redarea diverselor tipuri și mecanisme ale europenizării, precum și a rezultatelor sale, amintind însă și dezbaterile teoretice ce încearcă să explice acest proces. Întrucât nu există lucrări scrise în limba română care să prezinte probleme precum definirea conceptului de europenizare și evoluția acestuia în literatura de specialitate, prezentarea tipurilor de europenizare dar și a mecanismelor prin care acest proces generează schimbări la nivelul statelor naționale, probleme precum dezbaterile teoretice din jurul acestui fenomen și rezultatele sale asupra instituțiilor, a politicilor și asupra proceselor politice de la nivel intern, s-a considerat necesară redarea aspectelor teoretice ce țin de procesul de europenizare.

Aplicarea cadrului teoretic al procesului de europenizare se va face la nivelul Marii Britanii, care deși a fost un stat membru al Uniunii Europene de mai bine de 40 ani, a fost catalogat în urma acțiunilor sale ca fiind un stat „nesigur”, „ciudat” și „semi-detașat” în ceea ce privește relația sa cu UE. În calitate de tânăr cercetător, am urmărit cu mare interes parcursul acestui stat în cadrul Uniunii Europene încă dinainte de a avea calitatea de stat membru și până în prezent. Dacă în cadrul lucrării de licență am ales să analizez viziunea britanică asupra procesului de unificare europeană pornind de la Churchill, Margaret Thatcher și Tony Blair, în cadrul lucrării de dizertație am ales să analizez în profunzime schimbarea atitudinii guvernului britanic condus de Tony Blair față de Uniunea Europeană. După ce Marea Britanie a devenit stat membru al Uniunii

¹ Ian BACHE, *Europeanization and multilevel governance. Cohesion policy in the European Union and Britain*, Lanham, Rowman & Littlefield Pub, 2008, p. 1.

Europene, guvernele care au succedat la putere au adoptat politici care au făcut din Marea Britanie un "partener ciudat"², care caută să își promoveze propriile interese prin izolare de către celelalte state membre. Atitudinea proactivă adoptată în timpul guvernării Blair, încercarea de a plasa Marea Britanie în inima Europei, precum și implicarea în luarea deciziilor și elaborarea politicilor europene ale autorităților britanice a reprezentat o etapă nouă în relația dintre cele două entități ale scenei relațiilor internaționale. Pe de o parte, Marea Britanie a fost considerată a fi un stat ciudat, nesigur, detașat cu privire la orice încercare de integrare europeană, iar pe de altă parte a învățat să opereze eficient la nivelul UE, având o rată de implementare a legislației europene foarte bună. Deși au existat diferențe semnificative în stilul de negociere al guvernelor britanice la nivelul UE încă din anul aderării, 1973, a existat totodată și o continuitate în ceea ce privește „substanța” politicii britanice și o preferință pentru interguvernamentalism, ca modalitate de luare a deciziilor și elaborare a politicilor la nivel european.

Astfel, modalitatea de aplicare a cadrului teoretic menționat va fi realizată printr-un studiu comparativ între adoptarea Directivei Europene privind Apa Potabilă și Apa pentru Scăldat, Directiva Europeană privind Păsările și Habitatele și Directiva privind Prevenția și Controlul Integrat al Poluării, respectiv între cele două mecanisme prin care procesul de europenizare a avut loc. Se vor analiza sistematic schimbările ce au survenit la nivel intern datorită apartenenței la Uniunea Europeană, și se vor compara evoluțiile directivelor menționate, precum și adaptarea politică și instituțională de la nivelul acestora, în urma deciziilor luate la nivel supranațional. Se va analiza capacitatea actorilor politici britanici de a-și proiecta preferințele la nivelul Uniunii Europene, prin intermediul sesiunilor repetate de negociere, prin intermediul UKREP – Reprezentanța Permanentă a Marii Britanii, localizată la Bruxelles, sau prin diverse canale, dar și capacitatea acestora de a se adapta la cerințele stabilite la nivelul european. Cele trei directive au fost alese datorită mecanismelor diferite prin care procesul de europenizare a avut loc, și datorită poziției diferite pe care oficialitățile britanice au avut-o inițial față de aceste sectoare. În ceea ce privește mediul și primele directive menționate, UE este considerată a fi cel mai important inițiator al politicii interne britanice, și care a oferit un cadru supranațional pentru dezvoltarea unei politici naționale.

² G. Stephen, *An awkward partner: Britain in the European Community*, third edition, Oxford, Oxford University Press, 1998, p. 15.

Politica de Mediu britanică, prin intermediul directivelor europene va fi supusă analizei și se va demonstra faptul că aceasta a fost cu siguranță supusă acțiunii mecanismelor procesului de europeanizare, că cerințele Comisiei Europene au produs schimbări la nivelul administrațiilor britanice și că europeanizarea a avut efecte specifice, atât la nivelul instituțiilor, cât și la nivelul politicilor și al proceselor politice naționale.

Tema centrală a acestui studiu o constituie procesul de europeanizare. Această teză de doctorat abordează conceptul de europeanizare ca reprezentând un proces, ce afectează politica, instituțiile și politicile publice naționale. Abordarea procesului de europeanizare în cadrul acestei cercetări, este una minimalistă, deoarece va fi analizată schimbarea de la nivel național survenită în urma apartenenței Marii Britanii la Uniunea Europeană, și nu una maximalistă, care percepe schimbarea ca un fenomen general prin care statele sunt influențate de "Europa".

Europeanizarea va fi analizată sub forma gradului de compatibilitate/incompatibilitate dintre structurile naționale și angajamentele de la nivelul Uniunii Europene, și va include și impactul la nivel național al acestui proces, precum și analiza capacității statelor membre de a influența procesul de luare a deciziilor și de elaborare a politicilor de la nivelul UE. În ceea ce privește definirea conceptului de europeanizare, acesta va fi analizat ca fiind un proces „cu două sensuri”, între nivelul european și cel național, implicând presiuni din ambele direcții.³

Întrucât pe parcursul acestei teze de doctorat, europeanizarea va fi analizată ca fiind un proces „cu două sensuri”, între nivelul european și cel național, implicând presiuni atât „de sus în jos”, cât și „de jos în sus”, modelul de cercetare *top-down europeanization* și modelul *bottom-up europeanization*, vor fi utilizate pentru a scoate în evidență maniera în care politica britanică de mediu a fost europeanizată.

Pe baza celor două modele de cercetare, al europeanizării de „sus în jos” bazat pe principiul compatibilității de integrare, prin intermediul integrării pozitive, și al europeanizării de „jos în sus”, bazat pe principiul schimbării oportunităților de putere, prin intermediul integrării negative, acest studiu va încerca să răspundă la *întrebări* precum: A avut loc la nivelul politicii de mediu de la nivelul Marii Britanii un proces de europeanizare? Care este măsura în care politica de mediu a fost

³ Kevin FEATHERSTONE, G. A. KAZAMIAS, „Introduction: Southern Europe and the Process of „Europeanization””, în: Kevin FEATHERSTONE, G. A. KAZAMIAS, (eds.), *Europeanization and the southern periphery*, London, Portland, OR, F. Cass, 2001, p. 6.

europenizată? Care sunt factorii care au facilitat sau obstrucționat procesul de europenizare? Care au fost mecanismele și rezultatele procesului de europenizare? Este posibilă existența unei alte surse care să determine schimbarea la nivel național pe lângă europenizare? Au avut delegațiile britanice o abordare pasivă sau proactivă în elaborarea politicilor la nivelul UE? Au reușit ele să își proiecteze preferințele naționale în domeniul protecției mediului la nivelul UE? A reușit Marea Britanie să se adapteze cu succes din punct de vedere politic și instituțional la deciziile UE în materie de mediu? Contextul actual caracterizat de negocieri, incertitudini și tensiuni pe tema Brexitului duce la situația în care este necesar a se adresa și întrebări precum: Ce se va întâmpla cu politica de mediu britanică după retragerea apartenenței la UE? Va reuși Marea Britanie să mențină standardele stricte și evoluția favorabilă a protecției mediului în lipsa constrângerilor și presiunilor venite de la nivel european? Va păstra Marea Britanie principiile și paradigma politicii de mediu de la nivel european? Întrebările cu privire la directivele europene analizate care au generat schimbări la nivelul Marii Britanii sunt importante de asemenea deoarece după finalizarea procesului de retragere, nu mai există nici o presiune pentru autoritățile britanice ca să păstreze standardele stricte impuse de ex. de Directiva privind Păsările și Habitatele. Indiferent de modelul de relaționare pe care autoritățile britanice îl vor prelua în relațiile viitoare cu UE (modelele posibile vor fi analizate într-un subcapitol al acestei lucrări), directiva amintită rămâne fără constrângeri sau presiuni internaționale iar organizațiile neguvernamentale și grupurile de mediu și-au exprimat deja îngrijorarea cu privire la ceea ce se va întâmpla pe teritoriul englez după retragerea din UE.

Concluzia acestei lucrări va arăta faptul că Politica de Mediu britanică este cu siguranță supusă acțiunii mecanismelor procesului de europenizare, că cerințele Comisiei Europene au produs schimbări la nivelul administrațiilor britanice și că europenizarea a avut efecte specifice, atât la nivelul instituțiilor, cât și la nivelul politicilor și al proceselor politice naționale. Ipoteza principală în ceea ce privește protecția mediului din Marea Britanie și procesul de europenizare ce are loc la nivelul acesteia, arată că un grad de incompatibilitate ridicat între politica națională și cea europeană, va duce la presiuni adaptative ridicate și la costuri foarte mari pentru implementare. Acesta este și motivul pentru care oficialitățile britanice au schimbat strategia în ceea ce privește relația cu UE în domeniul protecției mediului în jurul anilor 1990 într-una mai proactivă, reușind să influențeze conținutul politicii, ceea ce a dus la presiuni adaptative mai reduse și la costuri minime de implementare, întrucât gradul de compatibilitate cu nivelul european

a fost ridicat. Se estimează, conform lui Gummer, că aproximativ 80% din legislația engleză privind protecția mediului își are originile la Bruxelles și Strasbourg.

Intervalul de timp selectat pentru efectuarea acestui studiu cu privire la europenizarea politicii, instituțiilor și proceselor politice britanice în domeniul mediului este strâns legat de perioadele în care directivele europene analizate au fost adoptate la nivel european și puse în aplicare la nivelul Marii Britanii. Pentru a scoate în evidență gradul de compatibilitate/incompatibilitate dintre legislația națională engleză și cea europeană, s-a realizat și o analiză a modului în care a fost elaborată politica de mediu britanică înainte de apartenența la UE, în domeniul calității apei, protecției biodiversității și al controlului poluării. O importanță crescută va fi acordată perioadelor de dezvoltare și schimbare a politicii privind protecția mediului la nivel european, acestea reprezentând și perioadele în care presiunile pentru adaptare instituțională și politică națională au crescut în urma evoluției și adoptării noii legislații la nivelul UE.

CAPITOLUL I – EUROPENIZAREA POLITICII DE MEDIU BRITANICE

În timp ce *Introducerea* acestei teze de doctorat va furniza o imagine de ansamblu a cercetării, ea va fi urmată de *Capitolul I*, care își propune să analizeze stadiul actual al cercetării în domeniul europenizării politicii de mediu britanice și să evalueze contribuțiile, problemele și dezbaterile din jurul acestui proces. Pornind de la premisa că politica de mediu europeană deține un grad ridicat de instituționalizare, se va analiza impactul directivelor europene privind mediul la nivelul politicii naționale britanice și maniera în care cercetătorii au abordat acest subiect.

Marea Britanie și politicile britanice au constituit studiul mai multor lucrări din domeniul europenizării datorită atitudinii pe care autoritățile britanice au manifestat-o în ceea ce privește formarea și dezvoltarea politicilor la nivel european. Protecția mediului reprezintă un domeniu în care procesul de europenizare a fost analizat atât prin studii comparative ale anumitor state membre, precum și grupuri de state (state precum Spania, Portugalia și Italia, sau cele 10 state care au aderat la UE în 2004) cât și prin analize ale politicii unui singur stat. Politica de mediu a Marii Britanii a fost de asemenea subiectul multor cercetări, atât datorită manierei distincte prin care guvernele britanice succesive s-au raportat la Uniunea Europeană, cât și datorită faptului că politica de mediu britanică a fost influențată și chiar transformată (în unele aspecte) ca urmare a

apartenenței la UE. Studiile empirice cu privire la europenizarea politicii de mediu sunt de regulă studii de caz ce folosesc metode calitative de analiză sau studii comparative a unui număr limitat de state, printre care și Marea Britanie. Studiile ce utilizează metode cantitative sunt limitate și pun accentul pe diferențele apărute în procesul de transpunere a directivelor europene la nivelul statelor membre.

În timp ce evoluția și procesul de elaborare și implementare a politicilor de mediu europene constituie subiectul celor mai multe studii de cercetare, nu se poate afirma același lucru și despre impactul directivelor UE asupra instituțiilor, politicilor și proceselor politice de la nivelul statelor membre. Așa cum s-a menționat de altfel și mai sus, literatura oferă un număr ridicat de studii comparative între statele membre, cu scopul de a demonstra impactul diferit al politicii de mediu europene la nivelul entităților statale. De regulă, orice studiu comparativ include și Marea Britanie ca și subiect, însă acest gen de analiză nu reușește să explice impactul legislației europene la nivelul politicilor interne britanice în profunzime, ci doar per ansamblu.

CAPITOLUL II – ANALIZA TEORETICĂ A PROCESULUI DE EUROPENIZARE

Capitolul al II-lea va stabili cadrul conceptual pentru studiul teoretic al procesului de europenizare prin: prezentarea definițiilor, considerate a fi importante, oferite de literatura de specialitate de-a lungul timpului cu privire la europenizare; prezentarea diverselor semnificații ale conceptului; prezentarea stadiilor de cercetare din domeniul europenizării; prezentarea tipurilor de europenizare; prezentarea dezbatelor teoretice cu privire la relația dintre europenizare și teoriile generale ale integrării europene; mecanismele prin care procesul de europenizare are loc, precum și rezultatele acestuia.

Mai mult de atât, pe parcursul acestui capitol se va răspunde la întrebări precum: Ce înseamnă europenizarea? Există o definiție universal acceptată a acestui proces? Este delimitat teritorial procesul de europenizare? Se limitează europenizarea la granițele Uniunii Europene de astăzi? Care sunt mecanismele prin care are loc procesul de schimbare la nivel național? Schimbările survenite în urma europenizării duc la convergență sau armonizare? Sunt ele temporale sau de durată? Care sunt factorii care determină schimbarea la nivelul statelor naționale? Există modele diferite de europenizare prezente în cadrul Uniunii Europene? Putem vorbi despre

europenizarea politicii britanice de mediu? A avut loc o transformare a politicilor, proceselor politice și a instituțiilor britanice în urma procesului de europenizare? Toate aceste întrebări și multe altele, au menirea de a contura o imagine clară și o analiză consistentă a procesului de europenizare.

Capitolul al II-lea va prezenta în detaliu stadiile și generațiile de cercetare din domeniul europenizării. Astfel, prima generație de cercetători ai europenizării a pus accentul pe integrarea europeană, mai exact, pe procesul de consolidare a instituțiilor și dezvoltare a politicilor la nivelul Uniunii Europene; cea de a doua generație de cercetători ai europenizării a folosit integrarea europeană ca factor explicativ al schimbării promovate la nivel intern și al continuității acestei schimbări; cea de a treia generație de cercetători ai europenizării, analizează acest proces și impactul său la nivelul instituțiilor statelor membre, dar și la nivelul politicilor și al proceselor politice ale acestora, ca reprezentând un transfer de idei și practici între state, ce are loc prin implicarea directă dar și prin neimplicarea Uniunii Europene în mod direct.⁴

Dezbaterile teoretice dintre europenizare și teoriile generale ale integrării europene au fost de asemenea analizate pe parcursul acestui capitol. Europenizarea nu reprezintă în sine ei o teorie, ci așa cum a fost menționat deja anterior, este mai degrabă un proces prin care se analizează schimbarea survenită la nivelul statelor naționale ca urmare a apartenenței la Uniunea Europeană. Așa cum există mai multe definiții ale europenizării și mai multe semnificații atribuite acestui concept, există și mai multe cadre teoretice prin care acesta este analizat. Perspectiva Interguvernamentalismului liberal, a Neo-funcționalismului, și a Noului Instituționalism (istoric, rational și sociologic) cu privire la europenizare a fost analizată în detaliu.

Mecanismele procesului de europenizare precum integrarea pozitivă, integrarea negativă și coordonarea facilitată vor fi explicate în contextul schimbărilor pe care le generează la nivelul statelor naționale. Relația dintre europenizare și integrare europeană va fi dezbătută iar utilitatea conceptului de europenizare va fi argumentată. Criticile aduse conceptului de europenizare, problemele utilizării acestuia în analiza impactului UE la nivelul statelor naționale vor fi de asemenea menționate.

⁴ Ian BACHE, Simon BULMER, Defne GUNAY, „Europeanization: A Critical Realist Perspective”, în: Theofanis EXADAKTYLOS, Claudio M. RADAELLI, (eds.), *Research design in European studies. Establishing causality in Europeanization*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire, New York, Palgrave Macmillan, 2012, p. 67.

CAPITOLUL III – METODOLOGIA DE CERCETARE

Acest capitol va prezenta argumentele metodologice în ceea ce privește filosofia de cercetare, metodologia, colectarea, reducția și analiza datelor, precum și strategia sau modelul de cercetare adoptat. Există mai multe direcții de cercetare a europenizării, precum și mai multe cadre teoretice în studierea acestui fenomen. Pe lângă abordarea unidirecțională, ce implică o comunicare de sus în jos, există și o abordare bidirecțională, ce include atât comunicarea de sus în jos, cât și cea de jos în sus și chiar una multi-direcțională.

Astfel după prezentarea succintă a acestora va fi redată și analizată metodologia aleasă pentru studierea manierei în care politicile britanice vizate în această lucrare, au fost europenizate. Deoarece am considerat că o analiză adecvată a europenizării trebuie să înceapă la nivelul european, prin redarea manierei în care politicile și instituțiile de la nivelul UE determină efecte directe la nivelul statelor naționale, (prin necesitatea implementării) sau indirecte (prin diverse canale orizontale ale procesului de europenizare), am ales abordarea bidirecțională a europenizării politicilor britanice. Nu se poate omite faptul că toate politicile ce trebuie descărcate de către statele membre ale UE, au fost elaborate (încărcate) la nivel european prin participarea delegațiilor și a oamenilor politici aparținând Regatului Unit.

Atât politica privind mediul, cât și celelalte politici, au fost elaborate prin conturarea unei viziuni comune, europene, la nivel supranațional iar ulterior această viziune a trebuit implementată la nivel național. Maniera în care politica de mediu a fost implementată, schimbarea pe care a generat-o la nivel național, factorii care au facilitat sau nu procesul de implementare, reprezintă doar câteva aspecte ale mecanismelor europenizării ce vor fi analizate pe parcursul acestui capitol. Mai mult de atât, îmi doresc să demonstrez faptul că în ciuda retragerii Regatului Unit din Uniunea Europeană, politica de mediu britanică va rămâne europenizată.

Pentru a testa ipotezele menționate deja mai sus s-au utilizat două proceduri de cercetare. În primul rând, este vorba despre analiza textuală, efectuată în urma unui lung proces de colectare a datelor necesare pentru: evaluarea politicilor, structurilor instituționale, proceselor politice de la nivelul Marii Britanii dar și de la nivelul UE în domeniul protecției mediului; evaluarea preferințelor și intereselor naționale de-a lungul timpului în acest domeniu; analiza modelelor de elaborare a politicilor menționate la nivel național pentru a fi comparate ulterior cu modelele care

operează la nivelul UE, precum și toate aspectele teoretice care țin de europenizare. La baza acestei analize textuale, pe lângă scrierile academice se află rapoartele guvernului britanic, denumite *Review of the Balance of Competences*, care s-au derulat din toamna anului 2012 până în toamna anului 2014, și care reprezintă un *audit* al manierei în care Uniunea Europeană acționează și a felului în care acțiunea UE afectează Marea Britanie.

În al doilea rând, pentru a susține rezultatele cercetării din punct de vedere statistic, s-a utilizat o altă procedură de cercetare, sub forma analizei numerice, mai exact prin utilizarea unor date cantitative obținute din diverse surse. Datele cantitative au avut ca primă sursă Eurostat, oficiul de statistică al Uniunii Europene cu sediul la Luxembourg, care este considerat cel mai important furnizor de statistici de înaltă calitate cu privire la Europa. Misiunea sa constă în oferirea de statistici la nivel european, care să permită efectuarea unor comparații între state, regiuni.

A doua sursă de date calitative utilizate este reprezentată de rapoartele anuale ale Comisiei Europene în domeniul protecției mediului și de către rapoartele diverselor agenții de mediu și ale diverselor grupuri de interese. Totodată s-au utilizat și sondajele Eurobarometru ale Comisiei Europene, pentru a scoate în evidență poziția pe care opinia publică britanică o are față de apartenența la UE, întrucât aceasta influențează preferințele politice britanice și capacitatea de adaptare sau de promovare a propriilor interese la nivel european.

În concluzie, informațiile și datele care susțin această analiză derivă din rapoarte, lucrări și proceduri ale comisiilor parlamentare, ale departamentelor guvernamentale, ale organizațiilor și instituțiilor UE, cercetări private, articole și prezentări de la diverse conferințe.

În timp ce principala metodă utilizată în abordarea acestei cercetări este una de tip calitativ, utilizată în prezentarea conceptului de europenizare, a modului în care acesta operează la nivelul statelor membre, a evoluției acestuia în dezbaterile academice și literatura de specialitate, și în special a modului în care politicile britanice studiate au fost europenizate, abordarea de tip cantitativ, prin analiza diverselor rapoarte și sondaje, a oferit profunzime și a scos în evidență realitatea europenizării politicilor britanice în domeniul protecției mediului.

CAPITOLUL IV – EUROPENIZAREA POLITICILOR BRITANICE: ÎNAINTE ȘI DUPĂ BREXIT

Capitolul al IV-lea va aparține studiilor de caz privind europenizarea politicii de mediu. Conceptul de europenizare va fi aplicat în primă instanță la politica de mediu britanică dinainte de 1990, prin mecanismul integrării pozitive și argumentul compatibilității de integrare. Cele două directive privind calitatea apei și cele două directive europene privind biodiversitatea vor fi analizate conform metodologiei europenizării de „sus în jos”. Concluzia acestui capitol va scoate în evidență faptul că politica de mediu de la nivelul Marii Britanii în domeniile analizate, a fost europenizată. Rezultatul procesului de europenizare la nivelul legislației britanice privind calitatea apei și privind biodiversitatea a fost transformarea și acomodarea.

Ulterior, conceptul de europenizare va fi aplicat politicii de mediu britanice după anul 1990, când autoritățile britanice au învățat să acționeze în cadrul negocierilor UE și au adoptat o atitudine mai proactivă. Marea Britanie este un stat care la momentul implementării directivei europene deținea atât expertiză, cât și experiență în domeniul protecției mediului. Dacă la momentul elaborării directivei privind calitatea apei și biodiversitatea, reprezentanții britanici au ales să nu își exporte propriile metode de a aborda aceste probleme (acest lucru a adus cu sine costuri foarte mari de implementare), după 1990 atitudinea acestora s-a schimbat. La elaborarea Directivei Europene privind Prevenția și Controlul Integrat al Poluării, reprezentanții DoE (vezi Listă de Abrevieri) s-au implicat direct, proiectând la nivel european propria legislație. Astfel directiva a avut o amprentă clară britanică și nu a impus costuri mari sau schimbări ale legislației interne pentru implementare.

Pe lângă analiza propriu-zisă a procesului de europenizare ce a avut loc la nivelul politicii de mediu britanice, înainte și după anii 1990, a fost redată și evoluția politicii de mediu de la nivel european. Etapele constituirii și elaborării politicii de mediu europene, precum și programele de acțiune privind protecția mediului au fost analizate cu scopul de a prezenta modalitatea de luare a deciziilor la nivel european (instituțiile implicate) și caracteristicile fiecărei directive.

În ultima parte a acestui capitol vor fi analizate și opțiunile pe care Marea Britanie le are în ceea ce privește gestionarea relațiilor viitoare cu UE. Fiecare model va fi analizat din perspectiva

politicii de mediu britanice iar accentul va fi pus pe schimbările care vor surveni la nivelul legislației naționale privind protecția mediului.

CONSIDERAȚII FINALE

Europenizarea a furnizat politicii britanice de mediu o disciplină puternică, a plasat-o mai aproape de integrarea europeană, a ridicat standardele naționale de mediu, și a făcut ca sistemul de luare a deciziilor din acest domeniu să devină mai transparent. Mai mult de atât, europenizarea a stimulat îmbunătățiri la nivelul protecției mediului iar pe de altă parte, a oprit guvernul britanic să ia decizii sub presiunea intereselor economice, fie ele industriale sau legate de producția agricolă.⁵ Alegerea politicii privind mediul pentru analiză s-a efectuat datorită atitudinii diferite, atipice adoptată de autoritățile britanice (membri DoE, membri UKREP, autorități locale și sub-locale) față de procesul de elaborare a politicii de mediu de la nivel european.

Pe parcursul acestei teze de doctorat s-a demonstrat faptul că politica de mediu britanică a fost europeanizată atât în ceea ce privește conținutul politicii, trecând de la modelul reactiv la cel proactiv, iar ca modalitate de rezolvare a problemelor, trecând de la modelul de rezolvare al efectelor la cel de identificare și diminuare al surselor. Mai mult de atât, instrumentele politice de procedură au suferit modificări datorită modelului participativ adoptat, bazat pe inițiativă.

Brexit-ul aduce o nouă serie de discuții, dezbateri cu privire la modul în care Marea Britanie și UE vor relaționa în viitor. Ar fi interesant de analizat ceea ce se va întâmpla la nivel național în urma *Brexit*-ului cu directivele analizate pe parcursul acestei lucrări. Modelele de relaționare posibile dintre cele două entități au fost atinse superficial în ultimul subcapitol, însă ar necesita o analiză mai amplă. Cu toate acestea, este încă prematur a elabora supoziții sau traiectorii ale modului în care politica de mediu britanică se va dezvolta în viitor. Îngrijorări cu privire la scăderea standardelor de mediu în lipsa unei autorități superioare și a unor presiuni exercitate de către Comisia Europeană și Curtea Europeană de Justiție au fost deja semnalate la nivelul grupurilor de mediu britanice. Astfel, o viitoare analiză a politicii de mediu britanice, în contextul europeanizării și de-europeanizării, ar fi binevenită. Este greu de crezut că la nivelul politicii de mediu britanice

⁵ Andrew Jordan, *The Environmental Case for Europe: Britain's European Environmental Policy*, <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/80244/1/513782648.pdf>, accesat la data de 18.04.2019.

va exista un proces de de-europenizare, datorită investițiilor ridicate în tehnologie conformă cu legislația europeană, datorită presiunilor grupurilor de mediu și nu în ultimul rând, datorită opiniei publice care susține proiectele de mediu și standarde mai ridicate în ceea ce privește calitatea apei, aerului, sau biodiversitatea.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

ANGLIȚOIU, George, (ed.), *Europenizarea. Studii de guvernare și securitate*, București, C. H. Beck, 2015.

BACHE, Ian, JORDAN, Andrew, (eds.), *The Europeanization of British politics*, Basingstoke [England], New York, Palgrave Macmillan, 2006.

CAMPOS, Nauro F., CORICELLI, Fabrizio (eds.), *The Economics of UK-EU Relations. From the Treaty of Rome to the Vote for Brexit*, London, Palgrave Macmillan, 2017.

COMAN, Ramona, KOSTERA, Thomas, TOMINI, Luca,(eds.), *Europeanization and European integration. From incremental to structural change*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire, New York, NY, Palgrave Macmillan, 2014.

CONWAY, Martin, PATEL, Kiran K., (eds.), *Europeanization in the twentieth century. Historical approaches*, Basingstoke, Hampshire, New York, Palgrave Macmillan, 2010.

COWLES, Maria G., CAPORASO, James A, RISSE-KAPPEN, Thomas, (eds.), *Transforming Europe. Europeanization and domestic change*, Ithaca, N.Y, Cornell University Press, 2001.

EXADAKTYLOS, Theofanis, RADAELLI, Claudio M., (eds.), *Research design in European studies. Establishing causality in Europeanization*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire, New York, Palgrave Macmillan, 2012.

FEATHERSTONE, Kevin, KAZAMIAS, G. A., (eds.), *Europeanization and the southern periphery*, London, Portland, OR, F. Cass, 2001.

FEATHERSTONE, Kevin, RADAELLI, Claudio M. (eds.), *The politics of Europeanization*, Oxford, Oxford University Press, 2003.

GEDDES, Andrew, *The European Union and British politics*, Basingstoke, Hampshire, New York, Palgrave Macmillan, 2004.

GRAZIANO, Paolo, VINK, Maarten P. (eds.), *Europeanization. New research agendas*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire [England], New York, Palgrave Macmillan, 2007.

ION, Oana-Andreea, *Studying Europeanization: Different Theoretical Lenses and New Methodological Approaches*, Bucuresti, Tritonic, 2016.

IVAN, Adrian L., *Sub zodia Statelor Unite ale Europei*, Cluj-Napoca, Editura Ecco, 2006.

JORDAN, Andrew, *The Europeanization of British environmental policy. A departmental perspective*, Houndsmill, Basingstoke, Hampshire, New York, Palgrave Macmillan, 2002.

JORDAN, Andrew, (ed.) *Environmental Policy in the European Union – Actors, Institutions & Processes*, second edition, London, Routledge, 2005.

JORDAN, Andrew, LIEFFERINK, Duncan (eds.), *Environmental Policy in Europe – The Europeanization of national environmental policy*, London, Routledge, 2004.

MANNIN, Michael L., *British Government and Politics. Balancing Europeanization and Independence*, Lanham, Maryland, Rowman&Littlefield Publishers, 2010.

STEPHEN ,G., *An awkward partner: Britain in the European Community*, third edition, Oxford, Oxford University Press, 1998.

WINDHOFF-HÉRITIER, Adrienne (ed.), *Differential Europe. The European union impact on national policymaking*, Lanham, MD., Rowman & Littlefield Publishers, 2001.

WURZEL, Rüdiger, *Environmental policy-making in Britain, Germany, and the European Union*, New York, Manchester University Press, 2002.